

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДРУГА ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ,
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА
КУЛЬТУРНІ ВИМІРИ

21 травня 2021р.

м. Одеса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

ДРУГА ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ,
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА
КУЛЬТУРНІ ВИМІРИ**

21 травня 2021р.

м. Одеса

Фоменко Діана
студентка 3 курсу спеціальності «Політологія»
факультету соціології та управління
Запорізького національного університету
Лепська Н. В.
к. політ. н.
Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна

ГІБРИДНА ВІЙНА В ОРДЛО: СПЕЦИФІКА ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Агресивна політика Росії по відношенню до України актуалізувала в сучасному суспільствознавчому дискурсі поняття гібридної війни, яке наразі є найбільш уживаним щодо аналізу подій в ОРДЛО та й загалом відносин України і Росії. Гібридна війна поєднує традиційні та нетрадиційні способи та методи війни (наприклад, військові та невійськові). До нетрадиційних методів відносять інструментарій політичних та економічних чинників, кіберпростору та медіа-простору. Саме на цих майданчиках ведуться гібридні війни, які за своїми наслідками можуть бути ще масштабнішими й драматичнішими, аніж військові конфлікти. Гібридна війна в ОРДЛО ведеться такими засобами, як пропаганда, інформаційна війна та дезінформація, шпигунство, дискредитація державних структур тощо. Вона може вестися навіть тоді, коли власне збройний конфлікт вже завершений, але ж інформаційне протистояння триває, бо кожна зі сторін буде вважати себе правою і буде висвітлювати інформацію в вигідному для неї світлі.

В основі застосування методів гібридної війни – нехтування міжнародним законодавством у сфері збройних конфліктів, прикриваючи реальну агресію громадянським конфліктом усередині ворожої держави. При цьому використовуються терористичні банд-формування, які начебто повністю складаються з місцевого населення, керування якими відбувається через спеціально створений маріонетковий уряд. Насправді банд-

формування підпорядковуються кадровим офіцерам збройних сил держави-агресора, а створені уряди повністю підпорядковані такій країні. У результаті агресор не лише не потребує резолюції Ради Безпеки ООН, яка надає санкцію застосування сили для вирішення міжнародних криз і конфліктів, а й узагалі не несе жодної відповідальності за вчинення злочинних дій, перекладаючи відповідальність на терористичні банд-формування, які не є суб'єктами міжнародних відносин. Так, країна стосовно якої застосовуються методи «гібридної війни», потрапляє в досить незручне правове становище. Формально не маючи достатньо підстав вважати, що створені уряди та ополченські формування діють під керівництвом іншої держави, стає неможливим оголошення війни, проведення повної мобілізації, укладання військового союзу з іншими державами тощо. І тому нічого не залишається як кваліфікувати реальну агресію іншої країни як злочини, скоєні банд-формуваннями, і проводити антитерористичну операцію [1].

Гібридна війна Росії проти України почалася ще в 2014 році. Її наслідки можна оцінювати як з негативного, так і з позитивного боку.

Наприклад, до позитивних наслідків, на наш погляд, можна віднести приміром те, що інформація, яка подається її споживачеві, може спонукати людей до розвитку своєї медіаграмотності, політичної та інформаційної культури, критичного мислення, врешті-решт – це зростання патріотизму, готовності йти на фронт захищати свою країну.

Однак, негативні наслідки є більш відчутними, оскільки мають руйнуючий характер для нашого державотворення, громадського життя тощо. Серед іншого можна відзначити в цьому контексті таке:

1. Люди отримують дезінформацію і не знають, якому джерелу інформації можна довіряти, а якому – ні;
2. Змінюється світогляд людей – оточуючих, яких людина раніше вважала за побратима, вона може тепер сприймати за ворога;

3. Через використання пропаганди у людей змінюється світобачення та вона стає агресивнішою в своїх поглядах;

4. Сліпа віра в побачене;

5. Неможливість (або велика складність) відрізнити правду від брехні;

6. Можливість протистояння дезінформації мала, через її всеохоплюваність;

7. Родинні/дружні зв'язки зводять до мінімуму аполітичність інформації, бо йде нав'язування думки та доведення того, хто є правим, а хто – ні;

8. Медіа-простір оточує кожну людину (соціальні мережі яскравий тому приклад), а тому людина на невідомому рівні отримує інформацію, яку їй нав'язують інтернет-джерела;

9. У нинішньому світі дуже легко незаконно проникнути до кіберпростору та вкрасти інформацію (тим самим можна шантажувати потрібних людей);

10. Ми самі створюємо медіа-простір і ту інформацію, яка нам потрібна. Тобто, інтернет пропонує нам ту інформацію, яка нам буде цікавою.

Інформаційна й смислова специфіка російсько-української гібридної війни, порівняно з попередніми конфліктами, які відносили до воєн цього типу, полягає, в (1) інтенсивності та широті охоплення аудиторії інформаційних впливів, яка набула глобального масштабу, (2) систематичному й комплексному застосуванні медійних та новомедійних засобів і (3) створенні нового дискурсу війни, спрямованого на руйнування наявних і формування нових інтерпретаційних і смислових механізмів сприйняття дійсності [2].

Більшість, якщо не всі, конфлікти в історії людства, визначалися застосуванням асиметрії, спрямованої на використання слабких сторін опонента, в результаті чого виникали комплексні ситуації із застосуванням стандартної/нестандартної і звичайної/незвичайної тактики. Так само розвиток кібервійни не змінив фундаментально характер війни, а просто розширив її на новий вимір [3]. У веденні гібридних війн є один факт, який, мабуть, помічали багато людей

– сторона-агресор може залишатися офіційно не причетною до розв’язаного конфлікту. Цій стороні буде вигідно залишатися «в тіні» і тим самим вести свою війну проти іншої сторони.

Загалом, гібридна війна ґрунтується на стратегіях компенсації нестачі ресурсів політичними угодами або відкритими конфліктами, у тому числі воєнними. Незважаючи на те, що останні передбачають втрати людських ресурсів, їх іноді розглядають саме в такому сенсі. Зазначимо, що стратегії гібридної війни, які застосовує Росія, спрямовані на заміщення конкуренції на світовому ринку політичними стратегіями.

1. Визначення і пропаганда власних «природних коренів» та інтересів в обраній країні, необхідність захисту російськомовного населення.

2. Інформаційна обробка власного населення, заміна загально визнаних критеріїв добробуту політичними цілями, наприклад побудовою світлого майбутнього, підготовка населення до «неминучої» війни або воєнного конфлікту, перенесення наголосу з внутрішніх проблем на зовнішні, застосування суспільного пафосу.

3. Масова пропаганда, інформаційна обробка населення інших країн та регіонів для забезпечення підтримки власних цілей; використання для цього окремих політиків, емігрантів, різноманітних об’єднань тощо. При цьому застосовуються всі напрями інформаційної війни, визначені американським полковником Р. Шафранські [4].

4. Взяття під контроль ключових підприємств, що відбувається різними способами, в тому числі через ринкові механізми.

5. Створення військових баз, угруповань у максимальному наближенні до території визначеного супротивника (традиційна стратегія).

6. Визначення ворогів та конфронтація з країнами світу, які «стримують рух до світлого майбутнього і загрожують або шкодять країні».

7. Порушення міжнародних угод та договорів, їх інтерпретація та прикриття невиконання «власним розумінням».

8. Нехтування інтересами населення (в тому числі власного), його життям, здоров'ям, добробутом тощо. Поряд з цим надання «гуманітарної допомоги» із цькуванням населення на цільового ворога.

9. Створення та підтримка національних, регіональних та міжнародних об'єднань, угруповань, окремих осіб з метою їх використання для переорієнтації суспільства та політиків на власні цілі, розвалу життєдіяльності «на їхній території». Ця стратегія веде до конфліктів у цьому суспільстві, порушення його нормальної життєдіяльності та в результаті – до додаткових фінансових витрат, зниження добробуту, незадоволення та спротиву чинній владі незалежно від участі в таких об'єднаннях.

10. Розмиття меж миру і війни, порядку і хаосу, створення єдиної зони ризику, де можна стати «гарантом» порядку. Наслідком цієї стратегії є сфера впливу – країна або група країн.

11. Встановлення, використання та підтримка урядів-маріонеток, квазіурядів, які підпадають під прямий або неявний вплив.

12. Використання для своїх цілей економіки, територій країн-маріонеток, створення мережевої структури таких країн як точок дезорганізації нормальної життєдіяльності.

13. Використання силових стратегій (за наявності істотної переваги), здійснюється під прикриттям.

14. Знищення економіки та інфраструктури обраної країни.

Усі перелічені стратегії в тому чи іншому вигляді мали і мають місце в Україні, деякі з них уже використовуються у світі [5].

Отже, будь-яка війна чи то збройний конфлікт має безумовно руйнівні наслідки, і насамперед для населення країни, по якій завдається «непрямий» удар. Такі наслідки ми можемо побачити навіть на собі, у власному побуті. По телебаченню ми дивимося якісь конкретні телеканали, чи слухаємо якийсь конкретний канал на радіо, бо нам він здається більш достовірним, чи вони просто подають інформацію, яку їм замовили?!

Оскільки збройний конфлікт в ОРДЛО триває й до сьогодні, то і масштаби гібридної війни, на жаль, зростають. Не так давно Президент України Володимир Зеленський створив Центр

протидії дезінформації, метою якого є мінімізація неправдивої інформації та її недопущення. Інформаційна безпека є запорукою миру, державної стабільності й боротьби з озброєними конфліктами. «Щодо нашої країни, то в інформаційній війні проти України застосовуються батальйони інтернет-тролів, ботів, запускають фейкомети та пропагандистські снаряди. Слово сьогодні стає потужною зброєю, яка вражає не тіло, а мозок та серце людини. Інформаційна війна – це один із проявів гібридної війни. Як свого часу сказав воєначальник Карл фон Клаузевіц, мета будь-якої війни – це нав'язати свою волю противнику. Не обов'язково захоплювати територію – можна гібридно, методами пропаганди, корупції руйнувати противника зсередини й диктувати йому необхідні рішення», – відзначив керівник Офісу Президента А. Єрмак [6].

Тож, підводячи підсумки, можна сказати, що нинішній уряд зробив значний крок вперед задля боротьби в гібридній війні. Треба не лише гідно протистояти і наносити відповідні удари супротивнику, треба ще не допускати можливих приводів для війни. Це запорука демократичного, мирного суспільства, в якому гібридні війни зведені до мінімуму.

Література

1. Гібридна війна: сутність та структура феномену / О. Комарчук // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. - 2018. - № 1. - С. 48-54. – 2018. - №1. - С. 48-54
2. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт / Галина Михайлівна Яворська. // УДК. – 2016. – №4(41) – С. 41-48
3. Dr. Damien Van Puuyvelde. Гібридна війна - чи вона взагалі існує? [Електронний ресурс] / Dr. Damien Van Puuyvelde. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2015/05/07/gbridna-vjnachi-vona-vzagal-snu/index.html>.
4. Szafranski R. Theory of Information Warfare. Preparing for 2020, USAF. <http://www.iwar.org.uk/iwar/resources/airchronicles/szfran.htm>

[Шафрански Р. Теория информационного оружия.
<http://psyfactor.org/infowar3.htm>]

5. Полумієнко С. К. Гібридна війна, її окремі передумови, стратегії та наслідки / Сергій Костянтинівич Полумієнко. // Вісн. НАН України. – 2017. – №8. – С. 72–82.

6. <https://np.pl.ua/2021/03/yermak-na-forumi-ukraina-30-kultura-media-turyzm-prezentuvav-tsentri-protydii-dezinformatsii/>

Хвостикова Ольга

аспірантка кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського
Наумкіна Світлана Михайлівна
доктор політичних наук, професор,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського
м.Одеса, Україна

ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИКО- ПРАВОВОМУ ПРОСТОРИ

Аналізуючи людський фактор в сучасному політико-правовому просторі, перш за все, варто звернути увагу на зроблену більшістю дослідників даної проблематики класифікацію форм політичної участі, які, як правило, відокремлюють такі її форми: участь у виборчому процесі (виборців, учасників передвиборчих кампаній, у тому числі суб'єктів їх фінансування, працівників на виборчих дільницях); здійснення впливу на політичних діячів та представників органів влади; участь у діяльності організацій, які здійснюють такий вплив; участь у розв'язанні питань функціонування громад тощо.

Принципово, що про свободу та добровільність різних форм участі можливо стверджувати лише у демократичній державі. У